תלמוד בבלי · אחרונים · כפי אהרן

כפי אהרן הערות על ספר חוקי חיים

רבי אהרן בן עזריאל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כפי אהרן הערות על ספר חוקי חיים

רבי אהרן בן עזריאל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כפי-אהרן-הערות-על-ספר-חוקי-חיים/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

ברכות 4
דף ב: 4
דף ו: 4
דף ז. 4
דף ז: 4
דף י: 5
דף יא: 5
דף יב: 5
דף יג. 5
דף כד. 5
דף כו: 6
דף נא. 6
שבת 6
דף ב. 6
דף ג. 6
דף יא. 7
דף כב. 7
דף סז. 7
דף צא. 8
דף קט. 8
דף קלא: 8
ראש השנה 8
דף לג: 8
דף ז. 9
סוכה 9
דף לג. 9
מועד קטן 9
דף ט. 9
מגילה 10
דף ד. 10
דף יד: 10
דף יח: 11
דף כג: 11
דף כד: 12
פסחים 12
דף ב. 12
דף לד. 12
יבמות 12
דף קה: 12
דף קך. 13
כתובות 13
דף פא: 13
גיטין 14
דף ו: 14
בבא קמא 14
דף ו. 14
דף י. 14
דף יד: 14
דף טו. 15
דף יז: 15
דף עב: 15
חולין 16
דף ט. 16
דף יא. 16
זבחים 16
דף ב. 16
דף ג. 17
דף ה. 17

בס"ד אכתוב קצת הערות על ס' הגד"מ הנק' בשם חוקי חיים (למע' פאר הדור רבין חסידא עט"ר מוה"ר מ"מ ראש"ל:
אג"ן הסהר זצוק"ל וזיע"א) מידי עברי דרך העברה הנלע"ד אמרתי בס' ויוחקו ולמען תהיה לי למזכרת:

ברכות

דף ב:

בליקוטיו דקי"ג ע"ג היק' על הרב ז"ב וז"ל ולע"ד לק"מ שהרי התם תיבת וילן וכו'. נ"ב לא ידעתי מאי קאמר שהרי המקשן צריך שיקשה בכח על הברייתא וא"כ כיון דאיכא לפרושי הכי והכי ואיכא קצת גילוי בפ' וילן שם א"כ ה"ן הוא ביאת שמש ומאי מק' להברייתא. גם מ"ש על הרשב"א ז"ל אחהמ"ר ל"ק מידי שהרי בפ' ויהי השמש לבא אין בו שום הוכחה ותירגם הירוש' ויונתן ן' עוזיאל שהוא ביאת שמש. ולעד"ן לישב דבשלמא אי אמרי' דובא השמש היינו ביאת אורו א"ש לישנא דוטהר דקאי על גוף הטמא לא כן השתא דצ"ל דוטהר הוא טהר יומא ואינו מתישב המקרא לפי פשוטו וע"ז הוק' לו ממאי וכו' וע"ז תי' א"כ לימא קרא ויטהר פי' דאפי' אם תאמר כן אין המקרא מתישב על פשוטו זה נר' לי ברור ודו"ק:

דף ו:

אמר ר' חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעזרו כ' הרי"ף וכו' וי"ל בדבריו דמרבה המחלוקת שהרי לקמן דבר זה במחלוקת הוא שנוי וכו'. נ"ב ל"ק מידי שהרי סיימו שם בש"ס דכ"ו לעולם אימא לך אבות תיקנום ואסמכוהו רבנן אקרבנות ע"ש:

דף ז:

ויודע דעת עליון השתא דעת בהמתו וכו' התוס' בע"ז ע"ב ד"ה כ' משמע מעצמו ולא בנבואה וכו' וק' דגם בתי' הש"ס אלא מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה משמע מעצמו וכו'. נ"ב לק"מ דהיה יודע לכוין את השעה ע"י סימנים וכמ"ש שם בברכות או באיזה חכמה ולא בנבואה ולכך לא ידע דעת בהמתו ופשוט:

דף ז:

אמר ר"י משום רשב"י מותר להתגרות וכו' והנה הרי"ף ז"ל האריך וכו' ולענ"ד נר' דלא ק"מ וכו' אך לפי תי' דהא ברשע שהשעה משחקת לו אי אפשר לפרשו כלל קרא דאל יקנא להתגרות דסיפיה דקרא כי אם ביראת ה' כל היום אין לו שייכות וחיבור כלל וכו'.

נ"ב יש לפרשו עפ"י מ"ש בפ' אח"כ כי אם יש אחרית ותקותך לא תכרת דהכונה דזה הרשע דקיימא ליה שעתא יש אחרית ויבא יומו ותקותך לא תכרת וא"ש כפי דברי הרי"ף.

דף י:

עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו וכו' ואני תמה על מהרש"א שכ' בסנהדרין די"ב ע"ב עמ"ש בש"ס עיברוה מאי אמר עולא וכו' ונוראות נפלאתי עליו דמלבד דרש"י ז"ל לא נתכוין לכך שהרי כ' כאן דהוא לס"ד ועוד דהרי בש"ס וכו' נ"ב כונת מהרש"א מבוארת דאי ס"ד דהש"ס דעיבר ניסן בניסן היינו אחר שנתקדש החודש ואסיקו כדשמואל דעיבר ביום ל' של אדר לא היה לו לרש"י שהוא מפרש להניח מקום לטעות. גם מ"ש קושיא מעיקרא ליתא דס"ל לר"ן וכו' וכמ"ש מרן כ"מ וכו' ליתא דהכ"מ כ' דלדעת ר"י ק אם עיברוהו מעובר מ"מ ביקש רחמים אבל לדעת ר"ש לא יתכן לומר כן וקו' מהרש"א היא לדעת ר"ש דאוקימנא דטעה בדשמואל וא"כ ק' לר"ן אמאי קאמר ר"ש שביקש רחמים והוי היפך ס' ר"ן. גם מ"ש מההיא דפסחים לפי דברי מהרש"א לק"מ. וכבר קדמו בכ"ז הרב פני מבין ח"א דל"ח ע"ד:

דף יא:

רש"י ד"ה אמר להם הממונה היינו סגן כדאיתא ביומא היינו סגן היינו ממונה ט"ס נפל וכו' והנה התוס' ביומא היק' לרש"י מהירושלמי וכו' איברא דדברי התו' תמוהים דהרי סו' דסנהד' מפור' כדברי רש"י וכו'. נ"ב כבר קדמוהו בכ"ז הר' שיח יצחק ביומא והר' באר שבע פ"ג דתמיד ובס' עבודת ישר' ע"ש:

דף יב:

לא שתעקר יצ"מ ממקומה וכו' וק"ל מאי מדמי ליה ליעקב וכו'. נ"ב כבר קדמו בס' עיון יעקב וישב ע"ש:

דף יג.

רש"י ד"ה בלשון הקודש וכו' עיין בקמא דכ"ב עזרא תיקן והא מעיקרא וכו' וצ"ע ודו"ק עכ"ד ט"ס נפל וצ"ל בתוס' גם מ"ש בקמא דכ"ב ט"ס נפל וצ"ל פ"ב וכבר קדמו בקו' זו הב"ח א"ח סי' תרפ"ה ועיין חלקו של ידיד סי' תרפ"ה:

דף כד.

תוס' ד"ה והתניא הישן במיטה וכו' פי' רש"י וכו' ולא נהירא לא אשכחן אשתו דמקרי בני ביתו וכו' וכמו כן ק"ל ממ"ש בירושלמי דמגילה פ"ב בר קפרא אמר צריך לקרותה לפני נשים וכו'. נ"ב כבר קדמו הברכ"י א"ח סי' ל אות א':

דף כו:

טעה ולא התפלל מנחה וכו' למימרא דכיון דלא הבדיל בקמייתא כמאן דלא צלי דמי וכו' וק' לי טובא מנ"ל מעיקרא למימר דטעמא דראשונה דלא עלתה לו וכו'. נ"ב כבר קדמו הרב לשון למודים חא"ח דף ל' ע"ג והרב אמר ידיד וישבו ע"ש:

דף נא.

איספרגוס ק' ללב וכו' והתני' ק' וכו' ל"ק הא במיושן ופרש"י מיושן מג' שנים כמ"ש כבתרא ישן משל אשתקד מיושן של ג' שנים ויל"ד דכפי דברי רש"י מוכח דישן משל אשתקד ק' ול"ל להש"ס למימר הכי נימא כאן בחדש כאן בישן וכו'. נ"ב לק"מ דחדש ק' ומיושן יפה וישן לא ק' ולא יפה והכי מוכח שם בנדרי' שאמרו ועוד שהוא יפה ע"ש ומדב' רש"י לא מוכח מידי וברור:

שם שמאל מהו שתסייע לימין וכו' ואני עני חיפשתי ומצאתי דשל כת הקודמים היא והוא שראיתי להב"י בסי' קפ"ג שהביא משם שבלי הלק"ט וכו' ולענ"ד לפי מ"ש בכונת הש"ל לק"מ וכו'. נ"ב זו תימה דמה שכתב בכונת הש"ל כתבו הב"י שם כמ"ש הרואה ואין ספק דלא ראה דברי הב"י אלא ראה קצת דבריו מן המג"א. גם מ"ש עוד וראיתי להמג"א שהביא ראיה להש"ל מסו' דשבת דצ"ג ואני תמיה דמה בא לחדש וכו'. נ"ב נלע"ד דבא לחדש דהש"ל הביא ראיה מסו' דביצה דכיחול העין ויד הדוחה נטויה לומר דאינה ראיה כו"ך דלא הוי סיוע כו"ך ולכן הביא סו' דשבת דהוא דומה ממש למ"ש הש"ל:

שבת

דף ב.

תוס' ד"ה פשט בהזורק לקמן רש"ל מחק ורש"א כ' ולא ידעתי למה ולי נר' דהאמת אתו דצריך למוחקו דהרי ידעינן ודאי דפ' הזורק הוא לקמן וכו'. נ"ב א"א לומר כן בכונת רש"ל דבכמה וכמה מקומו' אין מספר כותבין התוס' לקמן בפ' פלוני ומכללם ד"ג ע"א ד"ה ומפיס וד' ח' ע"א ד"ה אמר וד' מ"ג ע"א ד"ה דאייתור ואמאי לא מחק רש"ל מלת לקמן ודבר זה לא ניתן ליאמר וכונת רש"ל ורש"א פשוטה למבין:

דף ג.

תוס' ד"ה בבא דרישא וראיתי להפר"ח וכו' וק' וכו'. נ"ב כבר קדמו הרב לימודי ה' ד' ל"ב ע"ב:

שם תוס' ד"ה עקירת גופו וא"ת אמאי לא פשיט ממתני' דקתני לא יצא החייט וי"ל דאפי"ה אסרו רבנן ע"כ וק' דהרי התוס' שם די"א ד"ה שמא וכו' דהוי גזי' לגזי' וכו'. נ"ב לק"מ דאעיקרא התוס' לא מקשו מידי לדעת לבא שהרי אוקמוה בסוגיא שם דנקטה לה למחט בידיה לרבא וא"כ מאי פשיט כיון דנקיט לה בידיה אימא דעביד נמי עקירה והנחה אבל לאביי דמתני' בתחובה לו בבגדו איירי א"כ מק' דתיפשוט דעקירת גופו הוי כעקירת חפץ ומתרץ שפיר לדעת אביי ודוק היטב:

דף יא.

תוס' ד"ה לא יעמוד וכו' ולפקענ"ד תמיהתו וכו' והראיה דהתוס' שם בעירו' הביאו בתחי' פרש"י והיק' על הך פי' וכו'. נ"ב ראיה זו איני מכירה דהיא תדע מן הקושיא דעל התוס' מק' הר' מאיר עיני חכמים. גם בעיקר קו' על מהר"ם יש לגמגם:

דף כב.

איתמר אין מדליקין מנר לנר וכו' והיק' בס' חפץ ה' וכו' ולפענ"ד אפשר לישב עפ"י מ"ש התוס' בד' כ"ד ע"א ד"ה וכו' דחדא מכלל חבירתה איתמר וכו'. נ"ב אינו מתישב בזה כלל ואי אפשר לאומרו דאי אמר הך קמייתא דאין מדליקין וכו' הו"א דוקא התם משום אכחושי לא כן בשאר הנאת שימוש ואי תנא הך דשבת דאסור להשתמש הו"א דוקא איירי בשימוש שאינו לצורך מצוה אבל מנר לנר דהוא לצורך מצוה שרי וא"כ אי אפשר לומר דחדא מנייהו אמר רב ואידך אתיא מכללא ואמטו להכי תי' הרב חפץ ה' מה שתי' דלתירוצו ב' מימרו' רב הן ודו"ק. ול"ד למ"ש התוס' בד' כ"ד דהתם מימרא אחת יוצאה מכלל חבירתה במכ"ש אמטו להכי כ' התוס' דחדא מכלל וכו' וברור:

דף סז.

רש"י ד"ה יש בו משום רפואה וכו' וק' ממ"ש רש"י בחולין דע"ז ע"ב וכו'. נ"ב זה ד' מאות שנה שהוק' קו' זו להר"ן בחולין והביאה רש"ל שם בישו"ש סי' כ"א עש"ב. (אה"נ ס"ט מדברי הר"ן אלו אינו נראה מדבריו שבא להק' לרש"י היפך דידיה אדידיה אלא בא להק' על רש"י דפ' במה אשה שפי' דדבר שאינו ניכר שיש בו רפואה אעפ"י שיש בו רפואה יש בו משום דה"א. מהא דשן שועל אעפ"י שאין רפואתן ניכרת. והנר' לע"ד לתרץ על קו' הר' ח"ח ז"ל דהא דקאמר בחולין לחש שיש בו משום רפואה היינו אותו הלחש שלוחש על המכה ולכך יש בו משום רפואה אבל הכא איירי דאינו לוחש על המכה וכמו שפירש"י בחולין להדיא):

דף צא.

בעא מיני' וכו' זרק כזית תרו' והנה ראיתי להרב המגיה של המשל"ם וכו'. נ"ב מה שהיק' כאן על הר' המגיה ועל הרב משל"ם כבר כ' באורך במקום אחר ושלחנו לפני מעלת הר' המובהק כמהר"י פינצי יצ"ו ויש אתנו תשו' אשר שלח אלינו לפי רוב הענוה ופירשנו בעניותין כונת התוס' ומהרש"א דלא כמו שהבין הרב נר"ו:

דף קט.

תוס' ד"ה הא ר"מ הא ר"י תימא היכי מדמה פלוגתא דלעיל דמיירי ברפואה ודבריה' תמוהי' דהיא היא אתקפת' דר"ן וכו' שו"ר למהרש"א וכו' ולדידי לא זכיתי להבין דבריו ולא. ידעתי מה יתור דברים מצא בדברי התוס' אלו רמז יותר מאתקפתא דר"ן וכו' ולא ראיתי בין התו' לש"ס כי אם שינוי דברים והכל יוצא לסיגנון אחד עכ"ד. נ"ב דברי מהרש"א נכונים דהתוס' מקשים בחוזק והיינו דנקטו בלשונם היכי מצי למימ' דבהכרח לא יתכן לומר כן והיינו כמ"ש רש"א אך הש"ס פריך בלשון אימור בלי חוזק קו' וברור:

דף קלא.

רש"י ד"ה וניכתוב בהדיא במצה וכו' כ' מהרש"א וכו' ודבריו תמוהי' וכו' וכמ"ש בסוכה דנ"ז ע"ש. נ"ב דבריו קצת מגומגמים וכבר קדמו בקו' זו הר' לימודי ה' דכ"ג סו' ע"א ע"ש:

ראש השנה

דף לג.

שיעור תרועה כג' יבבות והתניא וכו' אמר אביי בהא ודאי פליגי וקל"ט אמאי קאמר ודאי פליגי נימא דברייתא לפרושי מתניתין אתא ונימא דמתניתין נקט לישנא דקרא ובריתא פי' דהיינו ג' שברים וכו' והצ"ע. נ"ב יש לישב קושיא זו דהנה תרגום תרועה הוא יבבא ובקרא דותיבב גופיה יש לצדד אי גנוחי גנח והיינו שברים או ילולי יליל והוא הנקרא בלשון ב"א יבבא וא"כ המשנה שרוצה להשמיענו מהו תרועה היכי קאמר כג' יבבות אם איתא דנקט כלישנא דקרא מה לימדנו המשנה והלא צריך פי' לפי' מוכרח דבלשון ב"א ליכא לספוקי ביבבא אף דבלשון הפ' נסתפק לנו וא"כ כי אמרו במשנה כג' יבבות היינו ילולי יליל ממש וא"כ כשאמרו בברייתא ג' שברים ודאי פליגי ונכון. שוב אחר זמן כה הראני עמיתי בתו' ידי"ן רב רחומאי דבק מאח כמהר"ר ן' וינישטי יצ"ו שכדברי כ' הרמב"ן בלקוטיו די"ט ע"ג עלץ לבי כי תלי"ת זכיתי לדעת עליון והר' חו"ח אשתמיט מיניה:

דף ז.

ת"ר בא' בניסן ר"ה לחדשים ר"א ן' יעקב אומר מהכא וכו' וכולהו מ"ט לא אמרי מהכא דילמא מאי ראשון ראשון למילתיה היק' מהרש"א וכו' ולק"מ דמאחר דמקרא דבחודש הראשון וכו' תו אמאי אצטריך וכו'. נ"ב המעיין בסוגיא יראה דמ"ש דילמ' ראשון למילתיה היינו אי לא כתיב קרא דבחדש הג' דהפיל פור אך בתר דכתיב הני קראי הא ודאי דקרא דבחו' הראשון היינו לחדשים וכ"כ הני קראי וא"כ עוד היום ק' למה לי חודש סיון וי"ב הוא אדר אל"ו דאורחי' דקרא הכי הוי ודו"ק:

סוכה

דף לג.

אמר אביי האי אסא מצראה כשר ראיתי בס' מחנה לוי שהיק' וכו' ל"ל לאוקומי באסא מצראה לוקמי באסא בת ה' עלין וכו' ל"ק מידי דלא מצינו דוגמתה בעולם אסא בת ה' עלין וכו'. נ"ב הוא רוצה להכחיש דבר הנראה לעין כל דהרי עינינו רואו' כמה וכמה פעמים אסא בת חמש עלין:

מועד קטן

דף ט.

ומקדש ראשון מ"ל דדחי גמר יום יום מהתם וכו' וקל"ט דמאי בעי הש"ס מאחר דמעיקרא כבר יליף משכן דדחי שבת מיתורא דקרא דיום וא"כ מקדש אתי בק"ו ממשכן וכו'. נ"ב לק"מ דהוא סבר דמאי דבעי הש"ס ומקדש מנ"ל הכונה מנ"ל למילף דין דדחי וזה אינו דמהיכן יליף מדכתיב יום ז' ימים וז' ימים י"ד יום והלא זה הפסוק כותב התו' אמרו אחר כמה שנים שנעשה חנוכת הבית וא"כ אם כונת הש"ס לומר מנ"ל דמהיכן למדו שלמה ודורו לומר דיוה"כ דחי חנוכת הבית א"כ היכי יליף ג"ש דיום יום והלא בשעה שעשו מעשה לדחות יוה"כ היכן מצאו כתוב יום כדי שיעשו ג"ש ממשכן אלא ברור דכונת הש"ס הוא ומקדש מנלן דכך היה מעשה שדחו יוה"כ ויליף ג"ש דיום יום ללמד שכך היה מעשה וזה ברור והיותר תימה שבסו"ד כ' ואם נאמר דכונ' הש"ס דקאמר מנלן היינו מנ"ל דבאותה שנה דחו יוה"ך וכו' אמר כן באם נאמר וזה דבר פשוט לדרדקי דבי רב. עוד כתב ואם נאמר דהק"ו אית ליה פירכא וכו' גם זה אינו דאי אית ליה פירכא גם בג"ש אם היא מופנה מצד אחד למדין ומשיבין וכו' והכא אינה מופנה מב' צדדין דהא יום דמקדש דרשינן לעיל למילף דאין מערבין שמחה בשמחה וכו' נ"ב הא לעיל

דרשי' דאין מערבין שמחה בשמחה מדכתיב שבעת ימים וז' ימים דהיה די שיאמר י"ד יום ומדכתיב ז' ימים וז' ימים דרשי' דאין מערבין כאשר יראה הרואה וא"כ הג"ש היא מופנה מב' צדדין. עוד כ' ואם נאמר דהגם דילפי' לעיל מכדי כתיב י"ד יום וכו' אפי"ה חשיב מופנה וכו' עדיין ק' ל"ל מג"ש ת"ל מדמייתר האי יום דמקדש נימא מה יום כולו רצוף כדיליף גבי משכן למה צריך ג"ש להכי. נ"ב לעד"ן דלק"מ דהרואה יראה שדברי הש"ס דגבי משכן אמרו מה יום רצוף וכו' ופריך אימא ימים הראוים אלא מדכתיב עשתי עשר יום ופריך ה"נ אימא ימים הראוים אלא מדמייתר קרא וה"נ כי בעי בש"ס ומקדש מנ"ל דדחי פריך אילימא מדכתיב י"ד יום אימא ימים הראוים אלא מג"ש באופן דדברים אלו נפלאו ממני. גם מ"ש ואם נאמר דכונ' הש"ס היינו מנ"ל דדחו באותה שנה יוה"ך עדיין ק' כאמור וצ"ע נ"ב לק"מ כמ"ש. גם מ"ש ול"ל דמילתא דאתיא בק"ו וכו' טרח וכ' לה ג"ש דמאי חזית וכו' צ"ע דעיקר קושיתו היא על המקשן ג"כ דמאי בעי מנ"ל וא"כ איך אפ"ל דבעי כדי לומר מילתא דאתיא בק"ו טרח וכ' לה ג"ש ודו"ק:

מגילה

דף ד.

ואמריב"ל פורים שחל להיות בשבת פי' הרי"ף יום ט"ו שחל להיות לבני הכרכים וכו' וכ' הר"ן וכו' ואני תמיה ממ"ש לקמן ד"ה אמר רב בזמנה וכו'. נ"ב אין כונת הרי"ף לומר פי' על מימר' של רב דאה"ן דרב איירי בי"ד אבל כיון שהוא פוסק ומביא הדין מוכרח לפרש דלדידן לא שייך דין זה אלא בט"ו והכי דייקי דברי הר"ן ופשוט:

שם תוס' ד"ה נשים וי"ל דס"ד דלא יועיל קריאתן וכו' דהכל חייבין בשמיעה וכו' וכתב הרב פר"ח וכו' דהרגישו דהא דאינן מוציאות אפי' מינם ולזה תי' אי אפשר דא"כ הו"ל נשים ועבדים וקטנים וכו' ולפקענ"ד וכו' א"כ עדיין ק' ליתני נשים חייבות בשמיעת המגילה ומדלא תני עבדים בהדייהו אני אומר דמוציאות מינם וכו'. נ"ב ל"ק מידי דאי הוה תני נשים חייבות בשמיעה הו"א דעבדים פטורים אפי' משמיעה ושאני נשים שהיו באותו הנס אבל השתא דנקט דנשים חייבות במקרא מגילה דוק מינה מדלא תני חייבות בשמיעה משמע דמוציאות נשים חות דרגא לעבדים שהם חייבים בשמיעה דוקא:

דף יד:

מורד במלכות הוה כ' בתוספי הרא"ש דמגילה שכ' וכו' פי' כ"ג ע"כ ולא ידעתי כונתו ובלי ס' דט"ס נפל אבל לא ידעתי כיצד וצריך אומן לתקנו נ"ב צ"ל פרק כהן גדול והוא מה שציינו התוס' בסו' ד"ה מורד במלכות וכו' יע"ש:

דף יח:

היה כותבה אם כיוין לבו יצא אמרינן בירוש' הדא אמרה פורים מותר בעשית מלאכה והנה הכלבו בסי' מ"ז כ' והירושלמי מוכיח וכו' ואפשר שזה בשעת הדחק שאין לו מגילה אחרת וא"ת הרי יש לו זה שמעתיק ממנה י"ל שהיא שאולה ממי שהוא רוצה להשיבה לו ואינו מניחו לקרות וכו' ודבריו תמוהים דבגמרא מוקי לה דמנחא מגי' קמיה וכו'. נ"ב כונת הכלבו ברורה שזה כותב המגילה כדי שיצאו אחרים י"ח שאין להם מגילה אבל הוא אה"נ שיוצא י"ח בזאת המגילה השאולה דמנחא קמיה והכי דייקי דברי הכלבו שהביא הרב קה"ע שהיא שאולה ממי שרוצה להחזירה לו ואינו מניח לזכות להם. גם מה שהיק' על הרב שמחת יו"ט ז"ל במה שרצה להוכיח מהך לישנא דירושלמי דמצוה הבאה בעבירה חשיב אף כשאין גוף הדבר עבירה דלא כהריטב"א כ' עליו ולפענ"ד וכו' והלא אפי' אם הוא בדיעבד אי אסור בעשית מלאכה אפילו כיוין לבו לא יצא דכל מילתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד לא מהני וכו'. נ"ב ודבריו צ"ע דלא איתמר הך כללא אלא אותו הדבר שעושה אמר רחמנא לא תעביד ועביד לא אהנו מעשיו כגון מקדיש תמימים ואוהס שגירש ותורם מן הרעה על היפה וכיוצא כמ"ש בתמורה ואז אמרי' דלא אהנו מעשיו לא כן בעשה מלאכה בפורים שכבר עשה המלאכה והיא לפנינו כיצד נאמר ל"מ וגם נאמר דלא יצא י"ח והיציאה י"ח הוא ענין אחר ולא אמר רחמנ' ל"ת באופן דלא נגע ולא פגע כלל. גם מה שהיק' בסו"ד על הרב שמחת יו"ט וז"ל אך קשה דלכי אוקמתא דהירוש' דהיינו י"ד לבני הכרכים הרי לא הוי מצוה הבאה בעבירה וצ"י. נ"ב דברים אלו אינם נראים בעיני דלפי קו' הירושלמי מוכח דלא כהריטב"א וע"ז אוקמוה בירושלמי דהיינו בי"ד לבני הכרכים וזה אינו מעל' ומוריד לקו' הר' שיו"ט ודו"ק וברור:

דף כג:

תוס' ד"ה ואדם מי קדיש וק' אמאי לא קאמר בע"כ וכו' מן האדם לרבות עבדו ולא הבינותי דהא מן האדם לא קאי אלא אמקדיש ומחרים וכו'. נ"ב תימה דהלא בסוגיא שם איתא כל חרם אשר יחרם לה' מכל אשר לו מאדם וכו' לרבות עבדיו ושפחותיו הכנענים ועיין פרש"י ומ"ש התוס' מן האדם הוא אשגרת לישן וכונתו על הברייתא שהביאו בפ' השולח. ומ"ש עוד ועו"ק דבסנהדרין דט"ו הביאו התוס' שם בסתם ואמאי לא הוכיחו מהא דהשולח כדהכא לא ידעתי מאי קאמר שהתוס' שם הביאו סו' דהשולח. גם מ"ש ונראה דחדא מתרצת חבירתה דנר' דחזרו בהם התוס' מהראיה שהביאו מטעם האמור לא ידענא מאי קאמר דכיצד יחזרו בהם והיא ברייתי' ערוכה שם בהשולח. ומ"ש והנה הרב משל"ם וכו' והיק' הר' קה"ע וכו' ולע"ד אין כאן תמיהא וכו' וא"כ שפיר קא מק'

הר' מ"ל דנראין דבריהם סותרים. נ"ב כונ' הרב קה"ע ברורה דהמ"ל כ' דהתוס' חלוקים לענין הדין דכאן כ' דבעי עשרה ומכאן נראה דסגי בג' וע"ז כ' הר' קה"ע דאינם חלוקים בדין כיון דשמעי' להו להתוס' דסברי דמדאורייתא בעי' עשרה אלא דחכמים תיקנו בג' אם כן בסנהדרין מיירי מן התורה אלא דהשתא התוס' מחולקים בתירוצם דהכא תי' דלא משמע ליה לשון אדם עבד כנעני והכא תירצו דמתני' דינא אשמועינן דינים הנהוגים ולא דין תו' וכיוצא בזה מצינו כמה וכמה פעמים התו' במקום אחד מתרצים תי' אחד ובמקום אחר מתרצים באופן אחר אבל לענין דינא שקולים הם וכחדא שריין דמדאורייתא בעינן עשרה ורבנן תיקנו דסגי בג' ודלא כמ"ש המשל"ם דהתוס' חלוקים לענין דינא דהכא ס' דבעינן ג' והכא ס' דבעי' יו"ד וזה ברור למימינים בה:

דף כד:

קטן פוחח וכו' וראיתי להריטב"א שכ' על בעיא זו דלא גרסי' קטן וזה תימה דהלא משנה שלימה שנינו וכו' וצ"י. נ"ב כבר פי' הר' יד דוד כונ' הריטב"א והתימ' שהזכיר להר' יד דוד ולא ראה זה:

פסחים

דף ב.

אור לי"ד וכו' ראיתי בכ"י מר יהונתן שכ' ע"ד רש"י וכו' וק"ל דאמרי' בזבחים המחשב לאור ג' וכו' והגם שהתוס' גרסי התם אור לג' וכו' רש"י עצמו ל"ג הכי. נ"ב רש"י בפסחים ד"ג שהובאה בריי' זו כ' הכי גרסי' אור לג':

דף לד.

תוס' ד"ה מחמין וכו' ואני חמיה דבהדי' אמרי' בירוש' וכו' וצ"ע. נ"ב כבר קדמו המשל"ם פ"ב דתרומות הי"ד וע' הר"ש פי"א דתרו' ה' יו"ד:

יבמות

דף קה:

תוס' ד"ה לכתחי' מכאן יש ללמוד דא"צ חמש' אפי' לכתחי' וכו' וק' דלמה הוצרכו לאפוקי מכללא וכו' והלא בהדיא אמרי' לעיל וכו' הרי בהדיא משום פרסומי מילתא וכו'. נ"ב לע"ד נר' כונת התוס' דאדלעיל סמכי והכי פי' מכאן יש ללמוד דלכתחיל' לא בעי חמשה ואפי' משום פרסומי מילתא מדקאמר אי אשמועינן אין הלכה כאותו הזוג הו"א ה"מ דיעבד אבל לכתחילה ליבעי חמשה קמל"ן דלא בעי' חמשה אפי' לכתחי'

משמע דלא בעי' חמשה לכתחי' כלל אפי' משום פרסום והוא היפך מ"ש לעיל וע"ז כ' התוס' ומיהו לפרסו' מילתא עבדינן בחמשה והיינו כמ"ש בסו' לעיל היפך משמעות סו' זו ודו"ק:

דף קך.

אין מעידין אלא עד ג' ימים ר"י ן' בבא אומר לא כל האדם וכו' פי' הר"ם ור"ע דר"י ן' בבא בין לקולא בין לחומרא קאמר וק"ט דהא בגמרא בעיא ליה ולא איפשטא וכו'. נ"ב לק"מ דכונת הר"ם ור"ע הוא לומר דדברי ר"י ן' בבא מתפרשים בין לקולא בין לחומרא במ"ש הכל לפי האדם אתי לחומרא אם הוא שמן ואם הוא כחוש אתי לקולא וכן במקום ובזמן וע"ז פריך הש"ס אי ר"י לחומרא פליג או לקולא דהנדון ודאי אתי לקולא ולחומרא אבל הבעיא הוא לענין הדין אי לקולא קאמר או לחומרא והר"ם ור"ע כ' דהנדון אתי בין לקולא בין לחומרא וזה פשוט וברור:

כתובות

דף פא:

ההוא גברא וכו' וכל היכא דאמור רבנן לא ליזבון לא הוי זביניה זביני והתנן בש"א תמכור ובה"א לא תמכור וק"ל דמאי ראי' מייתי ממשנ' הלזו הלא כ' התוס' לעיל וכו' והיותר תימה על הר' שע"א וכו' וצ"ע. נ"ב נלע"ד דמ"ש התוס' היינו על שומרת יבם שנפלו לה נכסים והם שלה עכ"פ אלא שהיא ארוסה וכך עומדת לחלוץ כמו ליבם ואמטו להכי נכסים בחזקתה ומודי' שמוכרת ונותנת וקיים לא כן בארוסה דיותר עומדת לינשא אמטו להכי ס' ב"ה דלכתחילה לא תמכור אבל אם מכרה ודאי קיים דנכסים ודאי הם בחזקתה אבל בסוגיין פריך שפיר דבעינן למימר דכל מילתא דאמור רבנן לא ליזבין אי זבין לא הוי זביניה זביני דתניא מי שמת והניח שומר' יבם והניח נכסים וכו' לא ימכור שכולן אחראין לכתובתה והכא פשי' דנכסים בחזקת יבם הם שהוא היורש אלא שאחראין לכתובתה ואפי"ה אמרי' דאם מכר מכרו בטל וע"ז פריך שפיר מהך מתניתא דארוסה שנפלו לה נכסים דבה"א לא תמכור ומודים שאם מכרה קיים לפי שהם בחזקתה וכמ"ש התוס' שם ה"ן שהנכסים הם בחזקת יורשים אם מכר יהיה קיים והיא קו' אלימתא אדרבא כפי דברי התוס' והר' נר"ו אין ס' כי נתחלף לו המשנה דשומרת יבם שנפלו לה נכסים שהביאו התוס' שם עם ברייתא זו דמי שמת והניח שומרת יבם ומ"ש הוא ברור ודו"ק:

גיטין

דף ו:

תוס' ד"ה זבוב וכו' היק' הר' פרשת דרכים דאשתמי' מנייהו דברי הירוש' פ"ב דסנהדרין וכו' ול"נ דשפיר אתו דברי התוס' אף כרבנן דהתם לא קאסרו רבנן אלא לדוד וכו' דדוקא דוד הניחם אלמנות חיות אבל שאר עמא דארעא מותרות מן הדין אלא דנהגו כך וכו'. נ"ב דברים אלו לא זכיתי להבינם דהא עיקר קושית הפרשת דרכים הוא דמנ"ל להתוס' דכך היה מנהגם דאי מדוד ליכא שום ראיה דשאני דוד שהיה מלך או שהיה כופה את יצרו כרבנן ולעולם דשאר עמא היו מחזירים הפילגש וא"כ אין מקום לדבריו:

בבא קמא

דף ו.

תוס' ד"ה לאתויי בור המתגלגל והא דאמרי' לעניין כופר ול' של עבד צ"ל דמיירי בכונה היק' מהריב"ל דאמאי לא קאמרי דלעניין ד' דברים נמי מיירי בכונה ולא הבינותי וכו' זה נר' ברור. נ"ב יש להק' דבל"ה דברי התוס' תמוהים דאיך קאמר דהא דד' דברים איירי שלא בכונה ואפיק בשת ועייל נזק איך אפ"ל דבנזק אדם חייב ושור ובור פטורים והלא אמר לעיל לעניין נזיקין כולן חייבים וזה קו' אלימתא היא וע"ז מק' מהריב"ל על התוס' אדכתבו ואוקמו הך דד' דברים בשלא בכונה ואין להם שחר לוקמה שפיר בכונה וכההיא דכופר ואתי בושת בכלל ד' דברים ולא נזק ואתי שפיר זהו כונת מהריב"ל ומעתה אין מקום למ"ש הרב נר"ו כמ"ש המעיין היטב:

דף י.

תוס' ד"ה שהשור חייב וכו' הרי בהדיא מדברי התוס' דמת גוי מותר בהנאה וכ"כ הרדב"ז בפשיטות וכו' אך אני תמיה דאיך לא זכר תשובת הרשב"א סי' שס"א וכו' הן אמת דדברי הרשב"א סותרי' למ"ש הכא בחי' וכו'. נ"ב כבר קדמו הרב ברכ"י יו"ד סי' שמ"ט ע"ש:

דף יד:

משנה שוה כסף והניזק והמזיק בתשלומין כ' הר"ם בפי' המשנה וכו' ולכאורה קשה טובא שפי' מתניתא דלא כמ"ש הש"ס וכו' והיותר ק' על הרי"ף שהביא לשון הירושלמי וכו'. נ"ב עיין בשי' ר"ב ז"ל שהביא משם הר' יהונתן וז"ל כ' הרי"ף ירוש' מלמד שזה משלם חצי הנזק וזה משלם חצי הנזק הירושלמי הזה ס"ל דפלגא נזקא ממונא ולא הביאו

הרי"ף לפסוק כמוהו אלא לפרושי מתניתין דאמרה ששניהם בכלל הנזק ובגמרין מפרש לא נצרכה אלא לפחת נבילה ע"כ וכן נפרש לדעת הר"ם:

דף טו.

תוס' ד"ה הא מני ר"י הגלילי היא וי"ל דאה"ן דלר"ע כופר לא הוי שיור והא דלא קאמר הא מני ר"ע היא משום דדריש וכו' וק' למ"ד פלגא נזקא ממונא וכו' ודבריו אינם מובנים לי וכו' דמאי חזית לאוקומי כר"י הגלילי ולהקשות למ"ד פלגא נזקא קנסא לוקמה כר"ע ותיקשי למ"ד פלגא נזקא ממונא וכו' וצ"י. נ"ב דברי הרב צ"ע דהבין בכונת הש"ס דקאמר אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא הא מני ר"י הגלילי היא שהוא להק' למ"ד פלגא נזקא קנסא ואינו כן כמ"ש התוס' ד"ה אי משום חצי כופר דהכונה להקשות למ"ד פלגא נזקא ממונא דאמאי לא תני חצי כופר וליכא שיור לדידיה וע"ז מתרץ הא מני ר"י הגלילי היא וא"כ ל"ק מידי מה שהיק' הרב נר"ו דאתי שפיר דלא אוקמה כר"ע כדי דלא תקשי למ"ד ממונא דבל"ה ל"ק למ"ד קנסא וזה ברור לע"ד. ועוד אפי' יהיבנ' ליה כל דיליה דמ"ש אי משום חצי כופר היינו להק' למ"ד פלגא נזקא קנסא אפי"ה לא היק' מידי דאי מוקמי' לה כר"ע אכתי ק' למ"ד פלגא נזקא קנסא כמו שק' עכשיו כשמוקמי' לה אליבא דר"י הגלילי וא"כ שפיר מתרץ התוס' דלא מוקמי' לה כר"ע דלא תקשי נמי למ"ד פלגא נזקא ממונ' ודי לאוקמ' כריה"ג ותקשי למ"ד קאי דוקא וברור:

דף יז.

תוס' ד"ה קמל"ן וכו' אפי' עוף נמי בכלל וקל"ט הלא משנה שלימה בתמורה די"ג וכו'. נ"ב דבריו אינם אלא מן המתמיהין דאדרב' התוס' קאמרי דלא יליף מסוגיא דחולין דדוקא חיה בכלל בהמה ולא עוף והכא יליף משבת והתם גבי שבת יליף מרבויא דוכל לעופות כמ"ש ויליף מבהמתך דגבי שבת דהוא מיותר לכלאים כמ"ש שם ה"ן ילפי' בהמה דהכא מבהמה דשבת דהוא מופנה וזה ברור:

דף עב.

תו' ד"ה דאי ס"ד וכו' וק' ממ"ש התוס' עצמ' בחולין די"ג ד"ה תקרובת וכו' וצ"ע נ"ב כבר ישבו קו' זו הרב משאת משה חיו"ד דל"ה ע"ג והר' שע"ה ה' אישו' דט"ו ע"ב והר' למודי ה' ד"מ ע"ג עש"ב:

חולין

דף ט.

תוס' ד"ה ואידך הני שכיחן כדאמרי' בי בר חבו מנחי תפילי מכאן מדקדק ר"ת דא"צ לקשור בכל יום וכונתם מבוארת דר"ל דלא ניחא ליה כפרש"י דפי' הני שכיחן דמצויין תדיר אלא דשכיחי לקנות אצל בר חבו וכן פי' מהרש"א וכו' והדבר ק' דדברי ר"ת סתראי נינהו ממ"ש במנחות דל"ה ע"ב ד"ה משעת הנחה וכו' וצ"ע. נ"ב לק"מ דגם כונת התוס' דחולין היא כדברי התוס' דמנחות דמ"ש כדאמר בי בר חבו מנחי תפילי ר"ל ואידך שכיחן כתב שחי' ומילה מצויין שיבואו ליד האדם וצריך ללמדן אבל תפילין וציצית לא שכיחן שיבואו לידו שהרי מוכנים הן אצל בר חבו והוא ממש כדברי התוס' דמנחו' וגם כונת מהרש"א היא עד"ז כמו שיראה המעיין ולק"מ:

דף יא.

מנא הא מילתא וכו' זיל בתר רובא וכו' וכ' הרב שע"ה וכו' ואהמ"ר וכו'. נ"ב כבר קדמו הר' חק"ל יו"ד ח"א ד' קפ"א ע"ד כמ"ש המעיין. ומ"ש על הקו' הב' של הר' שע"ה דמלבד דאשתמיט מיניה דברי התוספות דכתובות וכו' עוד בא וכו'. נ"ב מדברי התוס' ורשב"ם אין שום סתירה על הרב שע"ה ולא ראיה וכמ"ש הוא אח"ך וכ"ת וכו' ואיך מעיקרא אמר דאשתמיט ושוב כ' וכ"ת. גם מ"ש דשאני ערוה וכו' הוא חי' אחר ואינו ענין לדברי התוס' כלל וכבר קדמו החק"ל שם עש"ב:

זבחים

דף ב.

כל הזבחים וכו' פי' הר"ם בפי' המשנה וכו' והיק' בס' חק נתן וכו' ולא הבינותי מנין משמע ליה מדברי הר"ם דאפי' בדיעבד פסול דהא דדייק מדברי הרמב"ם שכ' ר"ל וכו' אדרבא מסיום דברי הר"ם יש לדייק איפכא שכ' אעפ"י ששחט שלא לשמה וכו' מדברים אלו נר' דהי"ד שנודע לו אחר השחיטה שהוא עולה וכו' אבל אם היה הכל בהעלם אחד אה"ן דכשר וכו'. נ"ב לא ידענא מאי קאמר דאין שום דיוק מדברי הרמב"ם אלא כונתו מבוארת דמ"ש במתניתין כשרים היינו אם נגמרו כל העבודות לשמן אעפ"י ששחט שלא לשמן ואח"ך נודע שהיה עולה והיה לנו לומר דכיון שנשחט שלא לשמן יהיו פסולים ולזה קאמר דאפי"ה אז הוא מקבל הדם לשם עולה וישלים העבודות לשם עולה וכשירה אבל אה"ן דאם לא הודע אליו עד שגמר כל העבודות פסול וליכא דיוקא איפכא וזה ברור:

שם תוס' ד"ה כל הזבחים וכו' והנה הר"ם וכו' והלח"ם וכו' והמשל"ם וכו' ואהמ"ר דין זה אינו למי שיעיין היטב בדיני המחשבות בפי"ג ואילך ואנא עבדא וכו' וכו' באופן דדברי המ"ל לא באו בדקדוק בזה. נ"ב המדקדק בדברי המשל"ם יראה דכונתו מבוארת דהלח"ם רצה לדייק מדברי הר"ם דמעה"ק דשלא לשמן דאותם ד' דברים לא עלו לבעלים לשם חובה והיק' ע"ז דאמאי לא פי' בפי"ג מהלכות פסולי המוקדשין וע"ז כ' המשל"ם דהמעיין בפי"ג מהלכות פסולי המוקדשין יראה דבפי' כ' הר"ם דשלא לשמו בד' דברים עלו לבעלים וכמו שכן מתבאר בה' ד' וה' ע"ש וא"כ אן אפ"ל מדיוק הר"ם דס"ל דגם באותם ד' דברים לא ענו לבעלים מה שנר' מדבריו שם בהיפך ואה"ן דהדיוק שדייק הלח"מ בדברי הר"ם ק' וע"ז סיים המשל"ם וכתב וצ"ע ודו"ק:

שם תוס' ד"ה החטאת באה על חטא וכו' איכא חטאת ואשם שאין באין על חטא כגון חטאת יולדת ואשם מצורע וכ' הרב הון עשיר וכו' חטאת יולדת על השבו' ואשם מצורע זאת תורת המוציא ש"ר ואני תמה עליו ממ"ש הר"ן וכו' ועו"ק להרב הון עשיר דהרי בכריתו' ובשבועות היק' מצורע לישתרי וכו'. נ"ב לי נר' דודאי לא אשתמיט מהרב הון עשיר כ"ז אבל כונתו לומר דעכ"פ בענין קרבן יולדת יש בו חטאת שעל הרוב נשבעות גם באשם מצורע בעיקר המצורע יש בו חטא שהוא מוציא ש"ר אף שהקרבן אינו בא על חטא. גם מה שהיק' על הר"ן ורשב"א מסו' דשבועות וכריתות אינה קו' דאדרבא מ"ש הר"ן ורשב"א בא מפורש בסו' דכריתו' שאמרו כי מייתי קרבן לאישתרויי בקדשים הוא ולא לכפרה. וגם בסו' דשבועות כתבו התו' כדברי הר"ן ממש והיק' דאמאי לא תירצו בשבועו' כמו שתי' בכריתות ע"ש מה שתי' ועיין חיים שאל סי' ק"א בח"א שם כמ"ש:

דף ג.

גמר' קדשים דל חולין הו"ל סתמא וכשר הנה מהאי סו' מוכח דכשיר' ועלו לבעלי' לשם חובה דהא קאמר דל חולין הו"ל ס' ועלו כדלעיל דנפקא לן ממתני' וכו' ולכאורה ק"ט וכו' וצ"ע. נ"ב ולענ"ד לק"מ דמ"ש דל חולין הו"ל ס' וכשר היינו דכשר ולא עלו שהרי הדרגה אחת יש בין שאר קרבנות לחטאת דשלא לשמן בכל הקרבנות לא עלו אבל כשרים ובסתמא אף עלו ובחטאת שלא לשמן פסול וסתמא כשר ולא עלה וא"כ מ"ש בגמרא גבי חטאת דל חולין הו"ל סתמא וכשר היינו כשר ולא עלה ואתי שפיר כסוגיא דהתם ופשוט:

דף ה.

גמרא אם כשרים למה לה ירצו וכו' א"ל מצינו בבאים לאחר מיתה וכו' יש להקשות דלפי האי שינויא דהש"ס הרוצה לתלות שלא לשמו עם באין לאחר מיתה וכו' הרי פסח

דפסול שלא לשמו ומצינו דבא לאחר מית' דתנן בפסחי' וכו' והדבר צא"ת. נ"ב ודבריו צ"ת שהרי הא דפסח וחטאת דפסולים שלא לשמו מקראי יליף לה הש"ס בד"ז ע"ב וא"כ מאי קו' כיון דגלי קרא ומאי דתלי הש"ס שלא לשמו עם באין לאחר מיתה היינו לאותם דלא גלי בהו קרא ואמטו"ל היק' שפיר לאשם וברור: